

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет митної справи, матеріалів та технологій
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»
НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ ПОЛІССЯ В ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
спеціальність 242 «Туризм»
освітня програма Туризм

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ТР-41
Чудинович Марія Петрівна

Керівник:
д.пед.н., доцент Зубехіна Тетяна
Василівна _____

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
« ____ » _____ 2023 р.
к.е.н., доцент
Гарант освітньої програми
Дащук Юлія Євгеніївна

ЛУЦЬК–2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет митної справи, матеріалів та технологій
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
Ступінь вищої освіти: бакалавр
Галузь знань: 24 «Сфера обслуговування»
Спеціальність: 242 «Туризм»
Освітня програма: «Туризм»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри
_____Матвійчук Л.Ю.

«_____» _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ Чудинович Марія Петрівна

Тема кваліфікаційної роботи: Народні традиції Полісся в туристичній діяльності

Керівник роботи Зубехіна Тетяна Василівна, к.пед.н., доцент затверджені наказом вищого навчального закладу від «27» грудня 2022 р. №966/01-02

1. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи до 01.06.2023 року
2. Вихідні дані до роботи. матеріали етнографічних досліджень народних традицій Полісся, наукові праці українських та зарубіжних дослідників з питань етнографії, фольклору й культурної спадщини, законодавчі та нормативно-правові акти України у сфері культури й туризму, статистичні матеріали Державної служби статистики України, звіти та аналітичні матеріали туристичних організацій, міждержавні та національні стандарти у сфері культурного й етнографічного туризму, а також довідкові та інформаційні ресурси з розвитку туристичної діяльності Поліського регіон.
3. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
Розділ 1. Формування структурно-образних та символічних особливостей народних традицій Полісся
Розділ 2. Народні традиції, як складова розвитку туризму
Розділ 3. Перспективні напрями використання народних традицій Полісся, як засіб популяризації туризму
4. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу: «Суб'єкти туристичного ринку», «Функціонування ринку туристичних послуг», «Статистика податків, сплачених суб'єктами туристичної галузі станом на I квартал 2023р.»

5. Консультанти розділів роботи

Розділи	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1. Формування структурно-образних та символічних особливостей народних традицій Полісся	Доцент Зубехіна Т.В.		
Розділ 2. Народні традиції, як складова розвитку туризму	Доцент Зубехіна Т.В.		
Розділ 3. Перспективні напрями використання народних традицій Полісся, як засіб популяризації туризму	Доцент Зубехіна Т.В.		

6. Дата видачі завдання

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обґрунтування теми	01.10.2022 р.	
2	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	27.12.2022 р.	
3	Розділ 1. Формування структурно-образних та символічних особливостей народних традицій Полісся	10.01.2023 р.	
4	Розділ 2. Народні традиції, як складова розвитку туризму	15.02.2023 р.	
5	Розділ 3. Перспективні напрями використання народних традицій Полісся, як засіб популяризації туризму	22.04.2023 р.	
6	Висновки та пропозиції	29.04.2023 р.	
7	Формування списку використаних джерел	12.05.2023 р.	
8	Формування додатків	15.05.2023 р.	
9	Оформлення ілюстративного матеріалу	19.05.2023 р.	
10	Нормоконтроль	24.05.2023 р.	
11	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	26.05.2023 р.	
12	Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту	01.06.2023 р.	

Здобувач вищої освіти _____ (Чудинович М.П.)

Керівник кваліфікаційної роботи _____ (Зубехіна Т.В.)

АНОТАЦІЯ

Чудинович М.П. Народні традиції Полісся в туристичній діяльності. – Рукопис. Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Туризм», спеціальності 242 Туризм, галузі знань 24 Сфера обслуговування – Луцький національний технічний університет. – Луцьк, 2023.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел.

У роботі досліджено формування структурно-образних та символічних особливостей народних традицій полісся. У кваліфікаційному дослідженні охарактеризовано народні традиції Полісся, як складову розвитку туризму та проаналізовано перспективні напрями використання народних традицій Полісся, як засіб популяризації туризму.

Ключові слова: туризм, народні традиції, музей, екостежка.

ABSTRACT

Chudynovych M.P. Folk traditions have flourished in tourist activities. - Manuscript. Bachelor's qualification work of OP "Tourism", specialty 242 Tourism, fields of knowledge 24 Service area - Lutsk National Technical University. - Lutsk, 2023.

The bachelor's qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions and proposals, a list of used sources.

The paper examines the formation of structural, figurative and symbolic features of Polish folk traditions. The qualification study characterized the folk traditions of Polissia as a component of tourism development and analyzed the prospective directions of using the folk traditions of Polissia as a means of popularizing tourism.

Keywords: tourism, folk traditions, museum, eco-trail.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРНО-ОБРАЗНИХ ТА СИМВОЛІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ ПОЛІССЯ	9
1.1. Понятійно-термінологічний апарат національних культурних традицій українського народу	9
1.2. Характеристика традицій та звичаїв, як генетичного коду українського народу	12
РОЗДІЛ 2. НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ, ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ	16
2.1. Народний календар Полісся – активний засіб формування культурно-компетентного туриста	16
2.2. Народні художні промисли, як елемент пізнавального туризму	20
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ІІІ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ ПОЛІССЯ, ЯК ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ТУРИЗМУ	23
3.1 Перспективи організацій народних свят на території національних парків (на прикладі «Прип'ять-Стохід»)	23
3.2 Використання історико-культурної спадщини у туризмі для збереження народних традицій на прикладі скансенів	28
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ	41

ВСТУП

Обґрунтування актуальності вибору теми роботи. Народна матеріальна культура є надзвичайно складним явищем, що формується в системі різноманітних чинників, які в сукупності визначають етнічні контури та регіональну своєрідність матеріальної культури, тобто окремі типи, підтипи та варіації, що відповідають об'єктивним умовам, які існують в тому чи іншому регіоні України. В умовах зміни парадигми суспільного розвитку головним завданням рекреаційної сфери є підвищення соціальної, економічної та екологічної ефективності та досягнення сталого розвитку галузі в системі «економіка-традиції-суспільство». Для вирішення цього завдання необхідно переглянути принципи регіональної організації рекреаційної сфери як важливого чинника подальшого ефективного розвитку галузі на декількох рівнях: національному, регіональному (обласному, районному) та на рівні конкретних рекреаційних підприємств.

Регіональна організація рекреаційного господарства Полісся потребує вивчення з огляду на такі аспекти: неоднозначність економічних, соціокультурних, екологічних та інших наслідків рекреаційної діяльності для місцевого соціуму, економіки та природи; неефективне використання рекреаційних ресурсів Полісся, частка яких становить 21% від загальнодержавних і лише 9% від загального обсягу використання, невиправдана регіональна диспропорція в умовах і рівні рекреаційного обслуговування населення України.

Стан вивченості проблеми. Поліський фольклор був описаний багатьма дослідниками, такими як О. Кольберг, П. Чубинський, Р. Зенкевич, І. Бессарава, М. Янчук, М. Сакович, М. Добнар-Запольський, В. Бойшик, Ф. Климчук, В. Давидик та І. Денисик. В. Г. Жученко, В. В. Смаль, І. В. Смаль (Чернігівська область), В. І. Павлов, Л. М. Черчик (Волинь), Р. Р. Возняк (Західне та Київське Полісся). спільно з Міністерством фінансів розробили загальнодержавну програму соціально-економічного розвитку Полісся, передбачили низку заходів щодо вдосконалення територіальної організації рекреаційного господарства регіону та розробили

прогнозні показники розвитку промисловості. А ось питання використання народних традицій Полісся в туристичній діяльності є маловивченими, що і сприяло вибору цієї теми.

Метою даного дослідження є характеристика та узагальнення народних традицій Поліського регіону та сприяння розвитку туризму в регіоні.

Для досягнення поставленої мети необхідно поставити та вирішити наступні завдання:

- охарактеризувати народні традиції Полісся як невід'ємну складову розвитку туризму;
- виявити та систематизувати народні традиції та їх вплив на розвиток туризму та організацію громади;
- продемонструвати шляхи оптимізації впливу народних традицій на туристично-рекреаційну діяльність на Поліссі.

Об'єктом дослідження є народні традиції в процесі рекреаційної діяльності та регіональної організації туристичної індустрії в регіоні.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади формування та розвитку народних традицій у Поліському регіоні.

Методика дослідження. Методологічною основою роботи є праці вітчизняних і зарубіжних дослідників з питань раціонального використання народних традицій, розвитку туристичної галузі та рекреації як її складової. Реалізація поставлених завдань стала можливою завдяки системному та комплексному підходу та використанню низки методів, зокрема. У ході дослідження використовувалися методи функціонально-структурного аналізу та системного аналізу.

Джерела інформаційної бази дослідження. При написанні роботи були законодавчі акти з питань туристичної діяльності, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували народні традиції, у тому числі й їх роль у туризмі, матеріали періодичних видань, статистичні дані, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

РОЗДІЛ I. ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРНО-ОБРАЗНИХ ТА СИМВОЛІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ ПОЛІССЯ

1.1 Понятійно-термінологічний апарат української народно-культурної традиції

Кожне покоління формується через освіту, виховання, соціалізацію, самоусвідомлення та самотворення себе як особистості. Передусім через передачу соціального досвіду від старших поколінь до молодших традиції забезпечують засвоєння кращих національних, культурних і матеріальних цінностей, норм, правил та ідеалів, накопичених протягом століть, і відображають спадкоємність соціального досвіду. Традиції, спрямовані на розширення знань про власний народ, уможлиблюють справжній особистісний вибір у житті, праці, моралі, відродження сучасного естетичного, творчого та побутового національного духу.

Як підкреслюється у фольклористиці, «традиція - це процес, що виходить за рамки біологічної передачі усталених культурних і побутових особливостей від покоління до покоління» і є історично сформованим соціокультурним явищем. Отже, традиції формуються в суспільному житті, сім'ї, школі, побуті, праці, моралі та мистецтві певного етносу; В.Г. Кузь, Ю.Д. Руденко та З.О. Сергійчик визначають етнічну традицію як «розвиток народу, нації, що втілює в собі найвищі досягнення в думці, моралі, праці та естетичному житті». Вони розуміють її як «своєрідну багатовікову духовну систему розвитку народу, нації, яка втілює в собі найвищі досягнення в ідеології, моралі, праці та естетичному житті». Таким чином, автори акцентують увагу на змісті традицій; О. Вишневський стверджує, що в традиціях узагальнюється виховний досвід народу. Традиції є «виявом його

історичної пам'яті, самовизначення, культури, мови, релігії, звичаїв та інших об'єктів» [6].

Традиції відображають спадкоємність соціального досвіду українців і вважаються функціональною формою суспільних зв'язків і відносин між людьми певної національності, що забезпечує їх інтеграцію, розвиток і передачу новим поколінням у процесі загальноприйнятих видів соціальної діяльності [17]. На виникнення та розвиток традицій значною мірою впливає конкретний історичний період або епоха. Традиції реалізують власну систему звичаїв, обрядів, норм, свят і церемоній, які є продуктом суспільних відносин людей і невід'ємною складовою національної культури на всіх етапах її розвитку. Традиції формуються під впливом економічної системи та соціальної культури суспільства.

Тому традиції, звичаї, обряди та свята є невід'ємною частиною суспільного та особистого життя людей. Слід визнати, що характерне для новітньої історії ставлення до національної спадщини та нехтування національно-культурними традиціями українців призвело до втрати громадянами почуття національної ідентичності, відчуття приналежності до певної етнічної групи чи національності, а також природного людського прагнення до самовираження, самоосвіти та саморозвитку. У кожного народу історично склалася своя система національних і культурних традицій. Вона базується на міцному фундаменті національної духовності, здобутках минулого і сьогодення та забезпечує підростаючому поколінню найбільш сприйнятливий спосіб засвоєння загальнолюдських і планетарних знань від держави.

Традиційна освіта ґрунтується, по-перше, на глибокому і всебічному знанні свого народу, його історії, культури і духовності, а також загальнолюдських цінностей, на яких вони базуються; по-друге, на усвідомленні кожним учнем себе невід'ємною частиною нації або народу, а також, по-третє, на визнанні ним необхідності самопізнання себе як

неповторної індивідуальності і самовиховання з цією метою. У зв'язку з цим завданням молодій українській державі є забезпечення формування у своїх громадян високих моральних якостей шляхом створення оптимальних умов для оволодіння народними традиціями та надання цьому процесу цілеспрямованого характеру. Традиція - широке філософсько-педагогічне поняття. Як педагогічний феномен вона є основою і всеосяжним засобом виховання в контексті українського націєтворення та центральним, структурним компонентом українського народознавства.

Традиція є унікальним культурно-історичним феноменом. Традиції є основою єдності всіх поколінь українців, а також єдності всіх етнічних груп, що проживають в Україні. Традиції забезпечують формування лояльності до Батьківщини та національних цінностей, а через них - до вічної цінності людини. Водночас національно-культурні традиції, особистості, таланти і досягнення народу є внеском українського народу в загальнолюдську скарбницю духовності та світової культури. На думку провідних діячів української культури, етнічна творчість і спадщина українського народу «не має собі рівних серед народів Європи [5].

Найвпливовішим чинником розвитку поваги та любові до Батьківщини є національно-культурні традиції українського народу. Майбутнє України повністю залежить від того, як формується громадянськість, патріотизм та прив'язаність до Батьківщини у сучасній молоді. Тому, виховуючи наші традиції, ми прагнемо сприяти формуванню у молодих поколінь відданості ідеалу побудови демократичної та правової держави в Україні, гордого почуття приналежності до українського народу, стимулюванню національного пробудження, відродженню громадянської свідомості та національного обов'язку. Ми свідчимо про глибокий зв'язок між національною та індивідуальною духовністю, інтелектуальною зрілістю та красою. Саме на це спрямоване ознайомлення молоді з етнічними та культурними традиціями українського народу.

Традиції, обряди, норми, свята та ідеали ґрунтуються на сакральності нації. Вони об'єднують минуле і майбутнє нації, впроваджують багатовікові традиції корінних народів у свідомість нинішнього покоління, інтегрують окремі спільноти народів у високорозвинену сучасну державу. Через систему традицій кожен народ відтворює себе, свою духовну культуру, характер і психологію своїм дітям [4].

Таким чином, національно-культурні традиції є обличчям нації, важливою виховною силою і вічним джерелом духовності для підростаючих поколінь. Національно-культурні традиції українського народу зберігають пам'ять нації та застерігають, чого не слід робити в освіті та вихованні дітей. Традиційний підхід педагогіки полягає у збагаченні змісту освіти відповідно до вікових норм і вимог та спрямуванні освітнього процесу на певну благородну мету чи добро на благо всіх народів. У цьому контексті важливо бути суворим і тонким у всіх питаннях національних інтересів і національних почуттів, виходячи з того, що національна ідея - це не безсистемна інтеграція життя різних народів, а кривава і динамічна єдність у розмаїтті.

1.2 Особливості звичаїв і традицій як генетичного коду українського народу

Кожна нація, кожен етнос і навіть кожна соціальна група має свої традиції, які вироблялися і освячувалися століттями. Але традиції – це не ізольовані факти з життя народу, а мобілізовані та втілені в життя світоглядні уявлення, світосприйняття та взаємини між людьми. І ці стосунки та світоглядні уявлення безпосередньо впливають на духовну культуру народу, яка, в свою чергу, впливає на процес народної творчості. Саме тому народна творчість нерозривно пов'язана з народними традиціями.

Народні традиції є ознакою визнання народу не тільки в сьогоденні, а й в історичному минулому. Народні звичаї охоплюють усі сфери суспільного,

родинного та громадського життя. Звичаї - це неписані правила, якими ми керуємося, починаючи від дрібних повсякденних справ і закінчуючи великими державними справами. Традиції та мова є найпотужнішими елементами, що об'єднують людей в один народ і одну націю. Традиції, як і мова, розвивалися протягом тривалого життя і розвитку кожного народу.

Всі народи світу вірять, що ті, хто забуває традиції своїх предків, будуть покарані людьми і Богом. Це тому, що вони, подібно до блудного сина, блукають по світу, ніде не знаходять притулку і залишаються покинутими людьми.

Наша Україна – велика країна. Українці розселилися на сотні кілометрів від Кубані до Сяну, і донедавна їх розділяли різні державні кордони. В Україні проживає близько 40 мільйонів людей, але, на щастя, у нас більше спільного, ніж відмінностей.

Якщо ви почнете придивлятися, то побачите, що традиції наших народів надзвичайно близькі. Хто знає, чи не стане ця близькість традицій міцним матеріалом для подолання всіх інших сил, які намагаються зруйнувати єдність нашого народу?

Усна народна творчість також може слугувати типовим прикладом єдності всієї території України. Спільність мови і традицій завжди була тим зв'язком, який об'єднував наші народи, штучно розділені державними кордонами. Не випадково в Україні напередодні Різдва існує повір'я, що душі всіх дітей, живих і мертвих, забутих і загублених, приходять до своїх матерів на таємну вечерю, і ніякі відстані, кордони, кам'яні стіни чи залізні ворота не можуть цьому перешкодити.

Як бачимо, традиційний ритуал «Святої вечері» символічно об'єднує всіх людей, що належать до одного народу, однієї нації. Ми, українці, дуже давній народ і наші предки почали творити духовну культуру в Україні задовго до початку християнської ери. Візантія принесла до нас свою культуру разом з християнством, але це не загальна культура, а саме ця

культура. Україна вже мала національну культуру, а Володимир Великий лише додав християнську культуру до культури своїх предків [9].

Протистояння між Візантією і Україною не було протистоянням бідних і багатих, а протистоянням культур, близьких, якщо не рівних за силою, але різних за характером. Навіть сьогодні в наших традиціях і фольклорі є сліди цієї зустрічі, злиття давньоукраїнської, дохристиянської та християнської культур. Іноді, щоправда, ми настільки до цього звикаємо, що не знаємо, де в нашому фольклорі закінчується давня Україна і християнство. Старі українські традиції стали кров'ю і плоттю наших звичаїв, і тепер ми не уявляємо Різдво без куті, Великдень без писанки, Трійцю без лепехи, а останнє свято навіть називаємо «Зеленими святами». Все це є частиною нашої дохристиянської культури і наших найдавніших традицій [12].

Кутя – символ врожаю, писанка – символ весняного сходу сонця. Наші предки використовували русалки, лави та зелене гілля з перерослих дерев, щоб захистити свої домівки від нечистої сили, яка, як вони вірили, прокинеться з воскресінням природи.

Купало – типове дохристиянське свято з усіма староукраїнськими рисами. Рад – язичницький бог любові та продовження роду.

У той час як сьогодні ми святкуємо Різдво, в дохристиянській Україні святкували зимовий схід сонця. Це був час для ворожіння на майбутній рік. Тому в різдвяних традиціях збереглося багато дохристиянських елементів, які мають принести гарний врожай на наступний рік, багатство і достаток для господаря, вдале полювання для мисливця, щасливе заміжжя для дівчини і щасливу дорогу для юнака - князівським слугам і самому князеві. Підкорюються всі сили природи, лунають заклики не завдавати шкоди людям і тваринам.

Про це співається в колядках, які були відомі в Україні задовго до початку християнської ери. Це також відображено в традиційних ритуалах,

таких як 12 полін, 12 різних страв на Святвечір, мороз, вовки, чорні бурі, запрошення вітру на вечерю, дідух на кожусі, солома на столі [14].

Ці дії, вчинки та слова, які на перший погляд не мають жодного значення в житті людини, через магію місцевих стихій проникають у серце кожного з нас і стають живим бальзамом для душі, наповненої їхньою потужною силою.

РОЗДІЛ 2 НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ ПОЛІССЯ, ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

1.1. Народний календар Полісся – активний засіб формування культурно-компетентного туриста

Полісся поділяється на три регіональні групи – лівобережне, центральне та західне – і має дві етнічні групи. Поліщуки в Україні проживають переважно від Любомля, Ковеля, Луцька та Чернігова на північ до кордону з Білоруссю (рис. 2.1). Поліщуки зберігають дуже архаїчну культуру і спосіб життя, успадковані від древлян і північних народів.

Рис. 2.1 Територія Полісся на карті України

Відомо, що населення Полісся складається з представників різних етнічних груп. Зокрема, його етнічний характер у минулому був представлений традиційною культурою сільського населення, тоді як міста регіону часто були поліетнічними. Посилення зв'язків між містом і селом у

процесі історичного розвитку мало відповідний вплив на культуру і побут сільського населення, особливо наприкінці ІХХ – на початку ХХ століть.

Перш за все, необхідно розглянути поняття «народний календар». Народний календар – це система історично зумовлених дат, подій, спостережень над навколишніми фактами, народних свят та інших урочистостей, що відзначаються в певному порядку протягом року. Звичаї, традиції та обряди, пов'язані з важливими датами, святами та іншими святами народного календаря, включають різні види діяльності, такі як робота, поведінка, їжа та гармонія між природою і людиною.

Народний календар поділяється на чотири періоди: зима, весна, літо та осінь. Особливе значення в поліській обрядовості має початок Нового року, який раніше відзначався навесні, але згодом був перенесений на зиму, на день, коли «сонце повертає на літо», і тепер збігається з Різдвом і зимовими святами. Основними ритуалами зимових свят є патрулювання дворів на Різдво (колядування) та День святого Василя. Важливість цих ритуалів полягала в тому, щоб за допомогою «дідів і прадідів», уособлених у колядках, магічним чином створити добробут на наступний рік. Зокрема, обряд Коляди є прямим відображенням приходу духів предків та їхнього ритуального. Це стосується й інших обхідних ритуалів, таких як «біг по кущах». Характерними для зимових пісень є також молитви за добробут господарів та їхніх родин. У деяких регіонах Польщі (Київщина, Чернігівщина та деякі села Рівненської області) напередодні Нового року діти обходять будинки з «косою» («коза» лякає дітей, б'ючи дерев'яними щелепами), яка водночас і веселить, і лякає, показуючи виставу «смерті і воскресіння».

На відміну від весняних і літніх свят, які просякнуті язичницьким світоглядом, сучасний зимовий святковий цикл значною мірою християнізований. Періоди Ренесансу та бароко в Європі збагатили гімни

історіями про народження Ісуса та інші біблійні події з канонічних та апокрифічних Євангелій.

Традиційні поліські гімни, як правило, виконуються в монофонічному гетерофонічному стилі, під вікном, щоб організатори могли чути прохання гімнографів. Чоловічі та жіночі ансамблі співали окремо, зазвичай у супроводі скрипки.

Сьогодні мелодії зимових свят формують колекцію пісень у різних стилях, від примітивних хроматичних дитячих гімнів до багатоголосних змішаних хорів, на які вплинула церковна культура.

Особливості давнього співочого ритуалу найкраще характеризують веснянки. Жіночі голоси намагаються гармоніювати, іноді розриваючись на незвичні терпкі приголосні, а також використовується особлива техніка виконання, що називається «гукання».

Заклички завжди пов'язані з певним місцем (пагорби, звідки звуки чути далеко), часом (танення снігу, скресання льоду) або ритуальною дією (кидання обрядового печива - «пташок»). Етнографи інтерпретують ці пісні як запрошення предків, охоронців сільськогосподарських угідь, щасливо пройти через одну з найважливіших фаз природного життя, що супроводжується ритуальним годуванням. Інша група весняних пісень - це хороводні. Його найважливішим структурним елементом є своєрідний організований рух без закличок. На сьогодні є достатньо відомостей, які підтверджують, що певні способи руху (наприклад, хоровод) мають магічну спрямованість - це продуктивні дії, які стимулюють ріст культурних рослин. Згодом до обрядових веснянок приєдналися розважальні ліричні танці, іноді на ту саму мелодію. Це розширило можливості використання обрядових пісень. Літо, як і весна, сповнене сільськогосподарськими роботами та доглядом за посівами: 21 травня ми святкували «День святого Іоанна Богослова», на який у народі казали: «Хто не посіяв до Іоанна Хрестителя, той не заслуговує на добре слово». Зелені свята – одне з найважливіших

літніх свят. Точна дата не визначена, але воно припадає через сім тижнів після Великодня. За церковним календарем воно обмежується двома днями – неділею і наступним понеділком.

Найдавнішим і найемоційнішим літнім святом є свято Купала (Івана Купала), яке з невеликими змінами збереглося до наших днів, особливо на Волині та Поділлі. На це свято дівчата збирають польові квіти та запашні трави і плетуть вінки. Чоловіки доглядають за купальськими деревами, сіном та дровами для вогнищ. Основне святкування починається з вшанування дерева - запалювання берести та свічок. Дівчата урочисто співають купальські пісні. Чоловіки розпалюють вогнища і підтримують їх впродовж усієї ночі. Влаштовується спільна вечеря. Потім люди стрибають через вогнище, поодиноці або парами [6].

Фіналом свята є церемонія покладання вінків: один вінок робиться для себе, а інший - для коханого. Якщо вінки збігалися, то жінку брали в пару з нареченим. Найважливішою традицією осіннього циклу є полонини (Карпати), які збігаються із закінченням жнив і поверненням худоби з літніх пасовищ. Як і в попередніх циклах, ці традиції фрагментарно відображають головні турботи: родючість полів, плодючість тварин і виживання людського роду. Це також є основною ідеєю осіннього обрядового циклу. Нинішні рамки охоплюють період від 1 серпня (день пророка Іллі) до дня святого Пилипа (27 листопада) і зимового посту (Пилипівки), який триває до Різдва.

Найважливішим осіннім святом є День мучеників Макавеїв (також відомий як Маковія). Жінки і діти йдуть до лісів і лугів збирати квіти і трави. Вони перев'язують їх гірляндами з жита чи пшениці та зрізаних головок маку. Цей оригінальний букет перев'язували кольоровими нитками та стрічками. Ці «маковейки» несли до церкви. У багатьох місцях освячували криниці.

З цього можна зробити висновок, що люди, які живуть на Поліссі сьогодні, мають обряди, звичаї, традиції та погляди, запозичені від інших

народів. Народні звичаї і традиції поєднують минуле і майбутнє народу, а старше і молодше покоління інтегрують народ у високорозвинену сучасну державу.

1.2. Народні художні промисли, як елемент пізнавального туризму

Культурна спадщина регіону є міцним підґрунтям для існування пізнавального туризму. Багатогранна та багатовікова палітра культурної індустрії підтримує інтерес туристів до Волинської області та формує важливу частину туристичної галузі регіону. Народні художні промисли та ремесла також є невід'ємною частиною індустрії культурного туризму. Їх діяльність регулюється Законом України «Про народні художні промисли» [3], який формує основи національної політики та міжнародні можливості для цього сектору [1]. Дослідники культури крок за кроком визначили види ремесел і промислів, що передбачають специфічні навички та інструменти, такі як вишивка, макраме, ткацтво, шевство, ковальство, обробка шкіри, каменярство, столярство, лозоплетіння, різьблення по дереву та лозоплетіння.

На Волині налічується понад 15 ремісничих осередків. Більшість з них зосереджені на півночі. Найбільш концентрованими є Маневицький та Луцький райони, де розташовано 13 та 12 осередків відповідно, або 13% та 12% від загальної кількості осередків, а разом вони становлять понад чверть (25%) усіх осередків у Волинській області. У кожному з цих районів представлено по шість ремесел і промислів, що становить 40% від загальної кількості, представленої у Волинській області [1-3]. Вишивка, писанкарство, ткацтво, різьблення по дереву та лозоплетіння представлені в обох районах. Крім того, Маневицький район є центром теслярства, а Луцький – макраме (Таблиця 2.1). Коефіцієнт створення центрів народних художніх промислів

становить 0,012 одиниць/км² у Луцькому районі та 0,006 одиниць/км² у Маневицькому районі.

Таблиця 2.1

Розміщення осередків народних художніх промислів у Маневицькому та Луцькому районах Волинської області

Види художніх промислів та ремесл	Назва районів	
	Маневицький	Луцький
вишивка	смт Колки с. Прилісне	с.Вигуричі с.Забороль
писанкарство	смт Маневичі с. Годомичі	с.Гірка Полонка с.Забороль с.Озеряни
ткацтво	с.Прилісне.Семки	с. Гірка Полонка
макраме	-	с.Воротнів с.Забороль
столярство	с.Нічогівка с.Гораймівка	-
різьба по дереву	смт Маневичі.с.Граддя.с.Грузятин с.Прилісне	смт Торчин с. Мстишин
лозоплетіння	с. Галузія	с. Воротнів с.Мстишин

У Маневицькому районі найбільшу частку (понад 30,7%) становила різьба по дереву (вид декоративно-ужиткового мистецтва для прикрашання деталей будівель), а найменшу – лозоплетіння (7,6%). Інші види ремесел рівномірно розподілилися між вишивкою, писанкарством, ткацтвом і столярством – по два центри на кожне. Столярство (обробка деревини, яка передбачає виготовлення предметів домашнього вжитку без використання жодного цвяха) Маневицька і відсутня в Луцькій громаді.

З іншого боку, писанкарство (виготовлення яєць, прикрашених традиційними символами, написаними воском) домінує в Луцькій області і становить понад 25% від загальної кількості, тоді як ткацтво (ткацтво тканини на ткацькому верстаті) є найменш поширеним – 8,3%.

Інші чотири види представлені двома центрами: вишивка (ручне або машинне вишивання картин на тканині або шкірі), різьблення по дереву,

лозоплетіння (виготовлення предметів побуту та мистецтва з еластичної сировини) та макраме (мистецтво зав'язування вузликів). Останнє характерне лише для Луцького району.

У цих районах (переважно у східній та південно-східній частинах області) є досить розгалужені осередки народних художніх промислів і ремесел, що зумовлює зацікавленість мандрівників у пізнавальному туризмі. Водночас вони зацікавлені у придбанні сувенірів та організації майстер-класів з майстрами для кращого розуміння техніки виготовлення виробів.

Подальший розвиток ремесел у Луцькому та Маневицькому районах та поширення цієї позитивної практики на інші частини області потребує розробки комплексної регіональної програми підтримки функціонування народних художніх промислів як елементу туризму та дозвілля у Волинській області. Ця програма визначить необхідність актуалізації існуючого реєстру майстрів декоративно-ужиткового мистецтва та створення передумов для професійного і туристично-орієнтованого розвитку вишивальних осередків в адміністративних районах області,

Вітчизняна наука на зламі століть: проблеми та перспективи розвитку» та «підготовка нових фахівців у цій галузі»; а також розгортання комплексної інформаційно-рекламної кампанії з просування народних промислів і ремесел Волині на національному та міжнародному рівнях. Все це сприятиме популяризації народних художніх промислів як складової туристичної галузі та формуванню у туристів позитивного іміджу регіону.

РОЗДІЛ III ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВИМКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ ПОЛІССЯ, ЯК ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ТУРИЗМУ

3.1 Перспективи організацій народних свят на території національних парків (на прикладі «Прип'ять-Стохід»)

Незважаючи на швидку глобалізацію, є місця, де народна культура все ще має своє первісне значення (релігія, культура). Елементи культурної спадщини привертатимуть все більше уваги і з часом будуть використовуватися для туризму. На жаль, деякі культурні ресурси можуть бути надмірно експлуатовані, втратити свою автентичність і недостатньо використовуватися. Однак, існує можливість перетворити ці ресурси на туристичні продукти. Сьогодні суспільство стоїть перед необхідністю нового концептуального бачення місця людини у світі. Людина виступає однією з ланок у кругообігу всіх живих організмів і, зрештою, визначає екологічні межі людських суспільств. Цьому має сприяти екологізація людської свідомості. Цей процес передбачає, по-перше, прояв ставлення людини до природи у вигляді різних емоцій; по-друге, глибокий інтерес до екологічних проблем (визначення сутності та цілісності еволюції біосфери); по-третє, перехід від розуміння і осмислення природних явищ до соціальної і моральної поведінки, внутрішньої культури особистості. Можна виокремити етапи становлення взаємовідносин між людиною і природою як елементами. Однією з найважливіших проблем є поліпшення середовища проживання людини та організація здорового і доброякісного життєвого середовища. Природні парки можуть відігравати важливу роль у вирішенні цієї проблеми. На жаль, урбанізація та комп'ютеризація можуть призвести до повного зникнення ремесел і професій, якими володіли наші предки. Як наслідок, ми

не зможемо впізнати своє коріння і, перш за все, зрозуміти, як це було багато століть тому.

Наша країна має унікальну культуру, засновану на давніх слов'янських традиціях і символах. Кольори нашого національного прапора символізують мирне біло-блакитне небо над полями жовтої пшениці. Це відображає особливу роль сільського господарства для України, колись відомої в Європі як «житниця Європи». Особливе значення в культурі надається жінці – берегині – як символу процвітання, родючості та сімейного миру.

Українські народні свята знаходяться на перетині давнього християнства та українських народних і етнічних традицій. Багато з них сягають своїм корінням язичницьких вірувань, що панували в Україні до поширення візантійського християнства в 10 столітті. Дослідниця фольклору Бабенко зазначає, що якими б складними не були будні, через народні та родинні свята люди очищаються, облагороджуються, налаштовуються на хвилі оптимізму. У святковій структурі якомога довше зберігається коріння народу. Звідти швидко розгалужуються нові пагони для самооновлення чи самозбереження [2].

Однією з найцікавіших пам'яток Полісся є Національний природний парк «Прип'ять-Стохід». Він може стати одним з перспективних місць для розвитку екскурсійного та виставкового туризму в Україні. Беремицький природний парк – природно-заповідний об'єкт, розташований на лівому березі річки Десна в південній частині Чернігівської області; відкритий для туристів 13 серпня 2013 року і включає в себе всі заповідні території колишнього Любешівського тепер камінь-Каширського району. Загальна площа парку становить 39315,5 га, з яких 5961,93 га надано в постійне користування. Природні парки мають важливе значення для організації відпочинку дорослих і дітей, а також для проведення різноманітних культурно-просвітницьких заходів. Наразі екологічний відпочинок на природі та ознайомлення з українськими традиціями та святами набуває все

більшої популярності серед населення. У наш час участь у відпочинку на природі зменшується і замінюється використанням нових технологій, таких як Інтернет, у проведенні вільного часу людей [13]. Зменшення контакту з природою впливає на людей, особливо на міських жителів, які проводять більшу частину свого часу в оточенні будівель. Використання електронних розваг, ймовірно, відіграє важливу роль у зменшенні фізичної активності.

Сьогодні кількість людей, які стверджують, що вони взагалі не є фізично активними, значно перевищує кількість людей, які регулярно займаються фізичними вправами у вільний час. В останні роки використання українських традицій та народних свят у туристичній діяльності набуло форми народних фестивалів та гулянь. Такі фестивалі дають можливість через творчість дізнатися багато нового про народну культуру та долучитися до прямого культурного діалогу з громадськістю. В останні роки особливого значення набули фольклорні фестивалі, організовані в природних парках і заповідниках, які відіграють особливу роль у соціокультурній сфері нашої країни. Найбільше підходить під тему нашого дослідження, один з маршрутів, які пропонує парк – це етно-стежка «Забутими стежками Полісся» (рис.3.1).

Довідкові відомості про стежку:

Вид туризму: піший.

Район подорожі: с. Сваловичі.

Строки проведення: з 1 червня по 30 вересня.

Загальна довжина: 2 км.

Час проходження: 2 години.

Мета подорожі: наукова, екологічна, краєзнавча .

Рис. 3.1. Схема етно-екологічної стежки «Забутими стежками Полісся»

Сваловичі – унікальне село на Волинському Поліссі, яке зберегло свою красу, унікальну історичну цінність та культурну спадщину з мальовничою природою та старовинною поліською архітектурою, а також народними ремеслами, такими як лозоплетіння, вишивка та ткацтво. Навіть сьогодні в селі виробляють власну білизну, тчуть рушники, малюють і зустрічають гостей з розпростертими обіймами. Коли ви в'їжджаєте в село, ви відчуваєте, ніби перетнули межі часу. Як впливає з назви, воно дуже давнє і пов'язане з богом сонця Сварогом. Гуляючи майже безлюдними вуличками, милуючись багатовіковим ландшафтом старих хлівів, плетених парканів, хат, солом'яних стаєнь і колодязів з журавлями, можна сказати, що це не село, а музей. Річка Прип'ять протікає праворуч від вулиці, і половина саду виходить на берег річки. Під час Другої світової війни село було повністю спалене нацистами, які запідозрили присутність партизанів. Однак воно відродилося в автентичному дерев'яному стилі, до якого звикли ще прадіди мешканців села [14].

Дані, представлені на рисунку, показують, що 62% найчастіших відвідувачів - це місцеві жителі, які є рибалками або орнітологами; 35% – туристи, але більшість з них – родичі місцевих жителів. І лише 3% – іноземці (до війни з Росією – білоруси та поляки).

Рис.3.2 Відвідувачі маршруту (згідно даних парку)

Повномасштабна окупація внесла максимальні корективи в роботу парку. Через розташування на кордоні з Білоруссю тут немає справжньої реєстрації відвідувачів та персоналу парку. Але після перемоги парк чекає на туристів, у тому числі й іноземців.

Згідно з нашим дослідженням, у майбутньому парку «Прип'ять-Стохід» необхідно розширити свої туристичні послуги, щоб залучити більше туристів. Зокрема, святкування народних свят, таких як Різдво, Китайський Новий рік, Водохреща, Масляна, Великдень, День Святої Трійці, Івана Купала, Обжинки, Маковія, Яблучний Спас, День українського козацтва, Андріївські вечорниці та ніч, День Святого Миколая стане однією з найважливіших подій парку. Це стане важливим кроком до відродження та розвитку народних промислів, ремесел і традицій, а також до виховання патріотизму до рідної землі та рідного дому [12].

Під час фестивалю будуть організовані інтерактивні програми та майстер-класи, які познайомлять молодь, підлітків та сільських жителів з

базовими навичками різних видів ремесел і дадуть їм можливість спробувати свої сили. Ці заходи дозволять не лише зберегти та розвинути культуру та навички предків, але й надати корисну інформацію для подальшої самозайнятості та знайти підтримку з боку влади для майстрів, які займаються народними ремеслами. Організація фольклорного фестивалю на території цього парку сприятиме покращенню туристичного потоку та збільшенню кількості дітей.

Все це призведе до подальшого розвитку екологічного туризму в регіоні, диверсифікації туризму в парку та створення позитивного іміджу парку як на міжнародному туристичному ринку, так і на українському ринку послуг. Популяризація цих місць серед туристів та місцевого населення здійснюється шляхом проведення фольклорних фестивалів. Можна сказати, що фестивалі позитивно впливають на матеріальну спадщину, популяризують її та збільшують доходи від туризму. Такі фестивалі забезпечують плекання та розвиток місцевої нематеріальної культурної спадщини. Митців і творчих людей приваблюють фестивалі як місце, де презентують музику, танці та ремесла. Завдяки фестивалям туристи можуть зануритися в унікальну нематеріальну спадщину невідомих місцевих митців, ремісників, традиції та фольклор.

3.2. Використання історико-культурної спадщини у туризмі для збереження народних традицій на прикладі скансенів

Народна архітектура – це своєрідна галузь народної культури, створена індивідуальними талантами професійних архітекторів не за усталеними стилістичними напрямками, а приватними майстрами відповідно до традиційних світоглядних уявлень (табл.3.1). Вони передаються з покоління в покоління як засіб створення функціональних будівель для повсякденного життя. Штучний мікросвіт цих будівель (на противагу зовнішньому

природному макрокосму) створюється на основі гармонійного поєднання елементів, які використовують екологічний потенціал середовища, особливо природні ресурси.

Таблиця 3.1

Скансени Полісся

Назва	Адреса	Послуги, по відновленню народних традицій
НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ПОБУТУ УКРАЇНИ	м. Київ, вул. Академіка Тронька, 1	Традиційним стало проведення народних свят: від Різдва та Колодія, до Андрія і зустрічі зі Святим Миколаєм. Кожний захід не проходить без цікавих обрядодії та звичаїв. У сільській управі діє «Творча майстерня», де будь-хто зможе навчитися виготовляти вироби народного мистецтва: від витинанки до ложки.
МУЗЕЮ ІСТОРІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ВОЛИНИ-СКАНСЕН	вулиця Шкільна, 1, Рокині, Волинська область, 45626	Відновлення святкування свята Івана Купала. У програмі пропонують: стрибання через вогнище; плетіння віночків; катання на конях, верхи або на бричці; показовий виступ з козацького бойового мистецтва з елементами характерництва; усі охочі зможуть спробувати ходити по склі і проходити через вогняну браму, частування кулішем, варениками та козацькою медівкою та інші розваги.
СКАНСЕН «КОЗАЦЬКИЙ ХУТР»	с. Стецівка, Чернігівська обл.	Тут відворюють старовинні зимові гуляння у святкових костюмах з використанням етнографічної атрибутики. Крім того, саме у музеях під відкритим небом можна побачити, які народні ремесла були популярні в стародавні часи на територіях України.
МУЗЕЙ ЛІСОВОГО ПОБУТУ ПОЛІССЯ	Отрохи, Козелецький район, Чернігівська обл.	На базі музею часто проводяться різні фестивалі і святкування. Традиційна музика, танці та частування чекають туристів
ЦЕРКОВНО-ЕТНОГРАФІЧНИЙ КОМПЛЕКС “УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО”	с. Бузова, Київщина	На території «Українського села» проводять чимало майстер - класів з гончарства, ковальства, приготування кулішу, випікання хлібу, соломолетіння, лялькарства та багато інших.
СКАНСЕН “МАМАЄВА СЛОБОДА”	м. Київ.	Тут можна побачити старовинний вітряк, садиби титаря, козаків-джур, козацького старшини, коваля із кузнею, гончаря із гончарною майстернею, ворожки, шинок єврея-крамаря, а також пасіка та водяний млин.

Їх життєздатність підтверджується традиціями, спадковими ритуалами та обрядовими діями, а також конструктивними методами, такими як будівництво, оздоблення, освячення та заселення.

Реагування на запити туристів відображається у додаткових елементах, які пропонують музеї, таких як встановлення відповідних годин відвідування, розробка доступних та інформативних веб-сайтів, видання та організація путівників, а також надання сувенірної продукції, що враховує місцеву специфіку. Дедалі більше музеїв також намагаються привабити туристів, використовуючи місцеві заклади харчування в історичних будівлях. Розміщення туристів у будинках музею також стає дедалі популярнішим. Відтепер це стало можливим у Музеї історії сільського господарства «Скансен» у Рокинях.

Для того, щоб збільшити дохід і кількість туристів, важливо буде відкрити або побудувати садибу для туристів. Забезпечення бази для проживання стало б важливим кроком до того, щоб зробити скансен конкурентоспроможним та автентичним туристичним продуктом на сучасному ринку. Музеї з такими послугами стають майже самодостатніми туристичними об'єктами, які не потребують додаткових вимог, оскільки можуть задовольнити всі потреби туристів, пов'язані з подорожжю (проживання, харчування). Однак зміни в цьому секторі можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки. Перевагою для скансену є те, що туристи залишаються довше, генеруючи очевидний додатковий дохід. З іншого боку, це може мати дуже різні наслідки для довкілля, оскільки заклади розміщення та харчування на цій території стають відірваними від відвідувачів, а музей просто неба перетворюється на своєрідний анклав [9].

Ще одним елементом скансену як туристичного продукту, покликаного задовольнити потреби сучасного споживача, є відкриття доступу до музейних колекцій через використання реплік предметів, інструментів та приладів, які можна помацати, спробувати та дослідити. Менш поширеним є

збагачення презентації звуковим супроводом та романтичними враженнями для посилення взаємодії між глядачем та експонатами. Кожна складова музейного туристичного продукту може розглядатися окремо як самостійний жанр.

Так, до туристичних продуктів належать друковані музейні путівники, виставки, культурні заходи, майстер-класи, крамнички з продажу сувенірів та місцевої продукції, страви місцевої кухні тощо. Всі ці продукти можна купити або виготовити відповідно до вподобань відвідувачів, фінансових можливостей та наявного часу [13, с. 16].

Традиційні музейні оператори, які, безперечно, визнають важливість етнографічної обізнаності для сучасного покоління, не є прихильниками комерціалізації способу представлення ресурсів. Однак з економічних причин невідоме змушені представляти відповідно до потреб туристів.

Це пов'язано з тим, що справжня важливість збирання та збереження колекцій для майбутніх поколінь усвідомлюється лише тоді, коли наступне покоління зможе і захоче ними користуватися.

Постійні та тимчасові виставки. Традиційним способом представлення ресурсів скансену є статична презентація колекцій у вигляді будівлі та експонатів у ній, які також формують ядро музею. Для того, щоб представити всі аспекти сільського життя, історичні об'єкти доповнюються:

- інтер'єрами, що демонструють поширені заняття сільського населення
- інтер'єри, що показують загальну діяльність сільського населення, включаючи повсякденні продукти (наприклад, олійниці, пекарні та текстильні майстерні);
- виставки сільських будинків з колодязями,
- виставки ремесел та сільських промислів
- Виставки професій, пов'язаних з конкретними речами, наприклад, борошномелів, ковалів [11].

Окрім типових виставок будівлі та інтер'єру, скансени часто організують постійні та тимчасові виставки, присвячені народній культурі та багатим музейним колекціям. Ці виставки є найпростішим способом інтерпретації музейних ресурсів [9].

Статичні формати виставок часто доповнюються елементами, які збільшують участь у музеї. Це може бути презентація сільського життя та роботи ремісників (наприклад, демонстрація видобутку олії, плетіння кошиків, ковальства) або безпосереднє залучення відвідувачів до відтворення певних елементів традиційної сільської діяльності (виготовлення етнічних прикрас, вишивання хрестиком, участь у польових роботах) [8].

Музейні лекторії. Музей історії сільського господарства Волині-скансен організовує різноманітні майстер-класи для різних вікових груп. Вони поділяються на такі тематичні типи (рис.3.3):

- традиційні заняття;
- повсякденне життя на селі
- місцева архітектура
- традиції та обряди тощо [4].

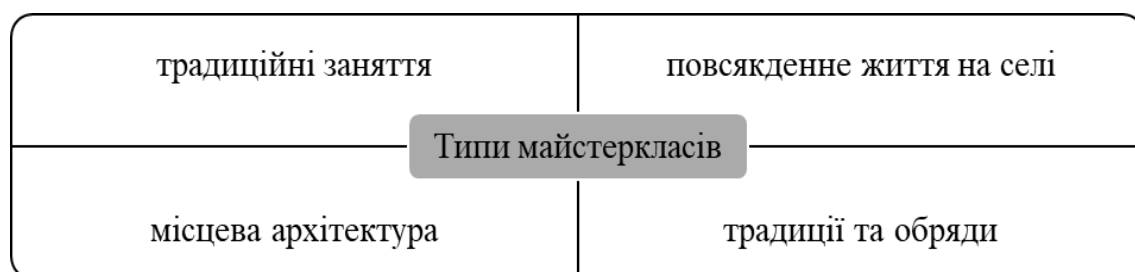

Рис.3.3. Типологія майстеркласів у скансені у Рокинях

Майстер-класи, які проводять музейні працівники, зазвичай тривають 90 хвилин і базуються на темі конкретної музейної експозиції. У більшості випадків такі музейні заняття є частиною туристичного пакету, в рамках якого учасники проводять цілий день на території скансену. Це спеціально

розроблена програма, в якій діти беруть активну участь в екскурсіях та різноманітних музейних виставах [6].

Відкриті заходи. Скансен також пропонує планування святкових заходів для підвищення власної привабливості та оживлення «мертвих» експонатів. Ці події часто пов'язані з місцевим фольклором і народною культурою. Художні ремісничі вироби та різноманітні продукти харчування виставляються на огляд і доступні для купівлі. Такі заходи зазвичай мають регіональний характер [3].

Рекреаційні пропозиції. Прагнучи адаптувати свою діяльність до потреб ринку, музеї просто неба все частіше комерціалізують частину своїх послуг і розширюють свою пропозицію за рахунок рекреаційного елемента. Різнорічні розважальні можливості та нові типи музейних відвідувань є важливим джерелом доходу і чудовим способом промоції скансену [4, с. 346].

Комерційні пропозиції Волинського музею історії сільського господарства включають надання власного простору для фотографування, організацію широкого спектру спеціальних заходів (від конференцій і зустрічей до весіль), сувенірну продукцію, публікації та послуги кейтерингу.

Таким чином, використання інтернет-ресурсів та інструментів стало основною метою просування сучасних туристичних дестинацій. Скансен, туристичний продукт, що зберігає народні традиції, також використовує Інтернет для просування своєї пропозиції. Кожен скансен має власний веб-сайт, на якому розміщена вся необхідна інформація з туристичної точки зору (включаючи години роботи, схеми під'їзду, інформацію про події тощо) [7, с. 169]. Важливим онлайн-ресурсом, який об'єднує інформацію про Волинський музей історії сільського господарства-скансен, є сторінка у Facebook (<https://www.facebook.com/volynskansen>).

Аналіз туристичних потоків характеризує функціонування музею як туристичного продукту і є корисним інструментом для прогнозування його подальшого розвитку.

Наприклад, у 2020 році Музей історії сільського господарства-скансені у Рокинях відвідало близько 4 000 відвідувачів на рік, але слід зазначити, що це був найскладніший період для музею, період Covid, коли кількість відвідувачів зменшилася на 30-50% [5, с. 40].

Сучасні дослідження чітко показують загальну тенденцію до зростання кількості відвідувачів. У цьому випадку приклад Волинського музею історії сільського господарства «Волинський скансен» є дуже наочним.

В 2021 році скансен відвідали близько 12000 особи, в 2022 році – близько 15 000 особи (зростання становило близько 20%). З 2023 кількість відвідувачів у середньому зростала на 14%, це станом на травень 2023 року, саме завдячуючи відновленню народних традицій та проведення відповідних майстер-класів (рис.3.4).

Зміни відбулися і в структурі туристичних потоків: Ще до 2018 року в усіх музейних закладах переважали відвідування організованими групами. Туристичні групи зазвичай становили 70-85% відвідувачів музеїв. Аналізуючи структуру сучасних туристичних потоків, можна помітити, що частка індивідуальних туристів зростає: У 2018 році частка індивідуальних туристів вперше стала домінуючою (52%).

Існує багато факторів, які змінюють кількість туристів протягом року. Найважливішими з них є актуальність туристичної зони, тобто розташування музею, транспортне сполучення, активна промоція, особливо на національному рівні, а також основні та додаткові пропозиції, які свідчать про рівень підготовленості об'єктів до задоволення потреб сучасного туриста. Розташування музею під відкритим небом та неподалік від обласного центру Луцька робить його ідеальним місцем для індивідуальних екскурсій у період Covid.

Рис. 3.4. Динаміка туристичних потоків музею історії сільського господарства Волині 2021–2022 рр. (дані приблизні, зі слів працівників музею)

Таким чином, Музей історії сільського господарства-скансен має весь потенціал для ознайомлення туристів з поліськими народними традиціями і, таким чином, збільшення потоку відвідувачів.

Але поряд з тим існує кілька викликів, які перешкоджають збереженню традицій:

- Глобалізація та інтернаціоналізація: зі зростаючою глобалізацією культур традиції можуть втратити свою унікальність та автентичність і бути замінені іншими традиціями.
- Апатія молодих поколінь: з технологічним прогресом і зміною соціально-економічних умов молоді покоління можуть втратити інтерес до традицій і забути їх.
- Розвиток і руйнування історичних місць: процеси, пов'язані з розширенням міст і розвитком інфраструктури, такі як

містобудування, можуть призвести до руйнування історичних пам'яток і культурної спадщини.

- Нестабільна політична та економічна ситуація: війни, конфлікти та економічні кризи можуть призвести до втрати традицій та культурної спадщини.

- Недостатній правовий захист: Відсутність правового захисту традицій та культурної спадщини може призвести до їх знищення, особливо в результаті розвитку туризму та забудови територій.

Для збереження традицій необхідно підвищувати обізнаність громадськості про їх важливість та унікальність, створювати сприятливі умови для їх передачі та збереження, підтримувати музеї, культурні центри та організації, які сприяють їх збереженню.

Необхідно також взаємодіяти з місцевими громадами та заохочувати їх до участі у збереженні та передачі традицій молодим поколінням. Важливо також підтримувати національні культурні центри, музеї та інші установи, які займаються збереженням традицій, і залучати до цієї роботи активістів та волонтерів.

ВИСНОВКИ

Наразі туризм на Поліссі є обмеженим, з основним акцентом на сільське житло та «ядерний туризм» навколо місця аварії на Чорнобильській АЕС. Однак експерти вважають, що Полісся має потенціал стати важливою дестинацією для сталого природного туризму. Багато природоохоронних територій, включаючи природний заповідник «Прип'ять-Стохід», пропонують піші прогулянки, сплави на каное, спостереження за птахами та близьке знайомство з харизматичними ссавцями, такими як зубр, ведмідь і рись. Регіон також вражає уяву, особливо під час сезону паводків, а місцеві жителі радо приймають відвідувачів, які хочуть познайомитися з їхніми традиціями та культурою.

На пригодницький і природний туризм зараз припадає близько п'ятої частини всіх міжнародних мандрівників. Зростає попит на такі дестинації, як Полісся, що знаходяться поза протоптаними шляхами і пропонують автентичний культурний досвід. Експерти зазначають, що існує великий потенціал для залучення більшої кількості екотуристів на Полісся, особливо серед досвідчених мандрівників, сімей та молоді.

Наразі фінансування охорони природи є обмеженим, а існуюча інфраструктура та інформаційні послуги недостатньо розвинені. Інвестиції в народний туризм на Поліссі допомогли б розвинути туристичну галузь. На думку авторів дослідження, для цього потрібна співпраця ключових партнерів. Це також має бути підкріплено стратегією сталого розвитку туризму, включаючи зонування та плани туристичного маркетингу. Крім того, потрібен сильний і привабливий «бренд туристичної дестинації», такий як «Європейська Амазонка», щоб відрізнити Полісся від усіх інших дестинацій природного туризму.

Таким чином, кожен цикл поліського народного календаря формує в людині культурні цінності – традиції, звичаї, обряди та повагу до них – які

яскраво відображають мешканців, їхній погляд на життя, спосіб життя та світогляд.

Збереження традицій та культурної спадщини України є важливим завданням, яке стоїть перед кожним громадянином. Необхідно забезпечити збереження та реставрацію історичних пам'яток, традиційних ремесел і народного мистецтва, сприяти їх поширенню та вивченню.

Для цього важливо залучати молодь, розвивати туризм, зберігати та популяризувати українську культуру у світі. Тільки у співпраці всіх зацікавлених сторін ми зможемо зберегти цінну спадщину нашого народу та передати її майбутнім поколінням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березюк О. С. Етнопедагогіка: навчально-методичний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013.
2. Бондар В. В. Агротуризм як вид диверсифікаційного розвитку сільськогосподарського підприємництва Вісник Чернігівського державного технологічного університету. 2016. № 4. С. 114 – 120.
3. Боряк О. Україна: етнокультурна мозаїка. К., 2006.
4. Данилюк А.Г. Волинь: пам'ятки народної архітектури. Львів, 2000.
5. Ковальчук Н. Обрядовість осіннього циклу на Рівненському Поліссі. Народна творчість та етнографія. 2006. № 5.
6. Кузь В.Г., Руденко Ю.Д., Сергійчик З.О. Основи національного виховання. К: Центр, 1993.
7. Національний атлас України: етапи створення / Л. М. Веклич, В. В. Молочко, В. Б. Кулик, І. С. Руденко, Р. І. Сосса // Вісн. геодезії та картографії. 2009. № 3. С. 14-20.
8. Несен І.І. Етнографічними стежками Житомирщини (сторінка з історії створення експозиції Музею народної архітектури та побуту України). *Волинський музей: історія і сучасність. Науковий збірник*. Луцьк, 2009. С. 361 – 365.
9. Несен І.І. Культурні символи давнини: кінь у весільному ритуалі (за матеріалами Центрального Полісся) // Соціум, 2003. Вип. 3. С. 263- 271.
10. Про туризм: Закон України // Правове регулювання туристичної діяльності в Україні. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - С. 5.
11. Рекомендація № 36 Всесвітньої конференції щодо політики у сфері культури «Збереження культурної спадщини всіх віків» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_744

12. Розвиток культурних та креативних індустрій в Україні. Кристина Фарінья. Електронний ресурс: 23 Common borders. Common solutions. <https://www.culturepartnership.eu/upload/editor/2017/Research/Creative%20Industries%20Report%20for%20Ukraine-UA.pdf>.
13. Управління туристичними дестинаціями : підручник / Н. В. Корж, Д. І. Басюк. Вінниця: «ПП«ТД Едельвейс і К», 2017. 322 с.
14. Ustymenko, L. (2018). Involving UNESCO intangible cultural heritage in tourist and recreational activities. World Science: Multidisciplinary Scientific Edition, 4(32), 16–19].

ДОДАТКИ

Хата. Кінець XIX ст. с.Мамекине Чернігівської обл.

Клуня. Початок XX ст. с. Карацювин Чернігівської обл.

Хлів. Середина ХХ ст. с. Рижки Чернігівської обл.

Хата із с. Беги Коростенського р-ну Житомирської обл. Кінець ХVІІІ ст. початок ХІХ ст. рогів

Вулики.

Сипанка.

Церква. 1789 р. с. Кисоричі Рівненської обл.

Кузня. 1905 р. с. Залютня Волинської обл.

Вітряк. Кінець XIX ст. с. Смолин Чернігівської обл.